

KORUPSIYA YURTIMIZ TARAQQIYOTINING KUSHANDASI

Maripova Muslima Sharifjon qizi¹

¹Andijon viloyati Yuridik texnikumi 2 chi bosqich,
sud huquqiy faoliyati 115 chi guruh.

Nosirova Dilfuza Nabiyevna²

²Andijon viloyati Yuridik texnikumi
ingliz tili fani o'qituvchisi 3 chi darajali yurist.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7329377>

Hozirgi vaqtda O'zbekiston Respublikasida, shuningdek, bozor yoki o'tish iqtisodiyotiga ega bo'lgan boshqa davlatlarda korrupsiya qonunning biron bir normasi bilan bartaraf etilishi mumkin bo'lgan element sifatida qaralishi mumkin emas. Bu hodisa iqtisodiy tuzilmamizning asosiy muammolaridan biridir. Korrupsiya tushunchasini asos qilib olaylik, bu atama sifatida mansabdor shaxs tomonidan o'ziga ishonib topshirilgan huquqlarni shaxsiy manfaat yo'lida, qonun va axloqiy me'yorlarga zid ravishda, ba'zan hokimiyatni haddan tashqari oshirib yuborishga olib keladigan qasddan suiiste'mol qilishini anglatadi. Ko'pincha bu atama byurokratiya va siyosiy elitaga nisbatan qo'llaniladi.

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining sifat jihatidan rivojlanishiga hukumatning eng yaxshi niyatlarini to'sib qo'yuvchi korrupsiya to'sqinlik qilmoqda. Bu butun iqtisodiyotga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Raqobat mexanizmlari barbod bo'lmoqda, tadbirkorlik erkinligi to'sqinlik qilmoqda, jamg'armalar isrof qilinmoqda, baho va tariflar asossiz ko'tarilmoqda. Bu jarayonlar soyani rivojlantiradi va qo'llab-quvvatlaydi iqtisodiyot, davlatdan kapital eksportining yuqori darajasi fonida O'zbekiston Respublikasiga xorijiy investitsiyalar oqimiga to'sqinlik qilmoqda. Eng muhimi, korrupsiya O'zbekiston Respublikasida raqobatbardosh iqtisodiyotni yaratish, qashshoqlikni kamaytirish, farovonlikni oshirish va kuchli fuqarolik jamiyatini barpo etish yo'lidagi to'siqdir.

Hozirgi kunda ko'plab adabiyotlar korrupsiya va unga qarshi kurash muammolariga bag'ishlangan. Bu savollar nafaqat iqtisodchilar va huquqshunoslar, balki siyosatshunoslar, sotsiologlar, tarixchilar va boshqalarni ham qiziqtiradi. Ularning barchasi korrupsiya axloqsiz va har qanday davlatning iqtisodiy va demokratik rivojlanishiga zarar yetkazishiga qo'shiladilar. Jahon statistikasi korrupsiya va korxonalarining raqobatbardoshligi o'rtasida juda yaqin bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi: korrupsiya darajasi qanchalik yuqori bo'lsa, raqobatbardoshlik shunchalik past bo'ladi.

Korrupsiya jamiyatning demokratik asoslariga putur etkazadi va iqtisodiyotning rivojlanishini shubha ostiga qo'yadi. Korrupsiyani keltirib

chiqaradigan biznes va hukumat o'rtasidagi o'zaro munosabatlar jarayonidagi asosiy muammoli bo'g'in - bu institutsional o'zaro ishonchning past darajasi va buning natijasida munosabatlarning yuqori timsoli. Bularning barchasi xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning daromadlari bo'yicha hokimiyat organlarining qo'shimcha da'volarida, xo'jalik yurituvchi sub'yektlar tomonidan belgilab qo'yilgan qoidalar bo'yicha ishbilarmon doiralarga o'yin qo'yishda namoyon bo'ladigan biznes va hukumat o'rtasidagi norasmiy aloqalarning kengayishiga olib keladi. Bunday sharoitda tadbirkorlar hokimiyat bilan o'zaro manfaatli munosabatlar yo'llarini izlashga, shu jumladan norasmiy o'zaro hamkorlik mexanizmlaridan foydalanishga majbur. Bu erda korrupsion operatsiyalar muhim o'rin tutadi.

Korrupsion operatsiyalarni kamaytirishda iqtisodiyotning ochiqligi katta ahamiyatga ega. Ko'pgina mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, iqtisod qanchalik ochiq bo'lsa, u shunchalik tartibga solinmaydi, ommaviy axborot vositalari qanchalik erkin bo'lsa, mamlakatda korrupsiya darajasi shunchalik past bo'ladi. O'zbekistonda korrupsiyaning rivojlanishi ko'pincha mansabdor shaxslarning maoshining pastligi bilan bog'liq. Biroq, amaldorlarning maoshlarini oshirish korrupsiyaning kamayishiga olib kelishi haqida haligacha ishonchli dalillar yo'q.

Demak, O'zbekiston jamiyatida korrupsiyaning mavjudligi va gullab-yashnashining eng muhim sabablari, bizningcha, quyidagilardan iborat:

- a) qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatini amalga oshirishning shaffof mexanizmining yo'qligi. Qonun loyihalari, byudjet, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan yoki qo'llab-quvvatlanayotgan yirik investitsiya loyihalarini majburiy keng muhokama qilish mexanizmlari mavjud emas;
- b) jamiyatning o'ta "murakkab va nozik masalalar" ni boshqarishda ishtirok etishdan haqiqiy chetlanishi, bu butunlay tor mutaxassislar va ekspertlar guruhiga qoldirilgan.

Ushbu muammoni hal qilishda bozor iqtisodiyotining hukmron kuchlari, ya'ni ishchilar, tadbirkorlar va iste'molchilar, ularning kasaba uyushmalari va birlashmalari vakillarini faol jalb qilish juda muhimdir. Boshqacha qilib aytganda, hal qiluvchi darajada muammoning ildizlari davlat va jamoat tuzilmalari o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning samarali mexanizmining yo'qligi, manfaatlarni muvofiqlashtirishning demokratik institutsional shakllarining yo'qligi, demak, davlat hokimiyatining barcha tarmoqlari va jamoat, nodavlat tuzilmalari o'rtasida teskari aloqaning yo'qligidadir.

Mamlakatimizda korrupsiyani kamaytirish va cheklash uchun siz quyidagi choralarni ko'rishingiz mumkin:

- davlat xizmatchilari ustidan davlat nazoratini kuchaytirish;
- mansabdor shaxslar va fuqarolarning o'zaro munosabatlarining muayyan va qat'iy tartibini joriy etish;
- korrupsiyaga qarshi kurashda nafaqat huquqiy usullar, balki ommaviy ta'sir choralari ham qo'llash;
- Ushbu hodisani jamoatchilik tomonidan rad etish muhitini yaratish va tarbiyalash.

So'nggi paytlarda mamlakatda korrupsiyaga qarshi kurash biroz kuchaygan. Ammo, umuman olganda, ko'rilayotgan chora-tadbirlarga qaramay, bu borada sezilarli natijalarga erishilmagan. Korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha ko'plab chora-tadbirlar amalga oshirilmagan, amalga oshirilganlar esa amaliy samara bermayapti. Buning sababi shundaki, O'zbekiston Respublikasi prokuraturasi, davlat xavfsizlik xizmati va O'zbekiston Respublikasi ichki ishlar organlari tomonidan olib borilayotgan sa'y-harakatlar korrupsiyaning asosiy sabablarini bartaraf etishga qodir emas, chunki korrupsiyaning asosiy sabablarini bartaraf eta olmaydi. davlat va xo'jalik va xo'jalik mexanizmlarining faoliyat ko'rsatish sohasida, shuningdek, ijtimoiy-madaniy sohalarda yuzaga kelishiga sabab bo'ladi.

Shunday qilib, korrupsiyaga qarshi kurashni davom ettirish zarur, axir, bu O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan omillardan biri. Va shuning uchun raqobatbardosh davlatni shakllantirish uchun iqtisodiy o'sishga to'sqinlik qiluvchi va mamlakatni modernizatsiya qilish jarayoniga to'sqinlik qiluvchi korrupsiya darajasini bosqichma-bosqich kamaytirish zarur.

Adabiyotlar:

1. Sanjeev C., Davoodi H., Alonso-Terme R. Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty? // IMF Working Paper 76.
2. Ботирова С., Левина М. Коррупционные взаимоотношения бизнеса и власти (на примере Узбекистана) // Вопросы экономики. 2020. № 1.
3. Пушкарев О.А. Коррупция и экономическое развитие России: региональный аспект // Прикладная эконометрика. 2021. № 2.

